

Pověst o hradu Skály

(aneb Tajemství vzaté do hrobu)

Hrad Skály se vypíná na vysoké skále téměř na okraji malého skalního města, tvořícího východní část rozsáhlého labyrintu Teplických skal. Pod ním leží dvě jezírka a hned vedle nich byl někdy v 17. století postaven na místě starší tvrze zámeček se skupinou hospodářských budov, v nichž svého času býval i pivovar. Skalské panství přecházelo od majitele k majiteli, až se dostalo do vlastnictví hradeckého biskupství. Proto se také místu začalo říkat Bišofštejn. Někdy v té době došlo k podivným úkazům.

Nová vrchnost na Bišofštejn skoro nejezdila, z Hradce sem bylo daleko, místo bylo opuštěné a chudé, a nikterak nemohlo nabídnout pohodlí, na jaké byli zvyklí příslušníci kapituly. Pokud někdo z nich přijel, bylo to jenom v létě a nanejvýš na pár dní, ale jinak tu ztracenou usedlost obýval jen správce se svou čeládkou a sládek. A právě od skalského správce začaly z ničeho nic do Hradce docházet znepokojivé zprávy, že kolem zámečku straší!

V hodině duchů, mezi půlnocí a jednou v noci, lze prý v blízkém okolí potkat tajemné postavy, které se zásadně vyhýbají jakémukoli setkání s lidmi. Ale to není všechno, ve stejné hodině se najednou otevřou pevně zavřená vrata ve zdi ohrazující zámeček a přilehlý dvůr, dovnitř vjedou jeden za druhým tři kočáry tažené spřežením vraníků a zase vyjedou stejně zamčenými protilehlými vraty. Kočáry se pohybují naprosto nehlučně a není slyšet ani dusot koňských kopyt. Třetím záhadným jevem je světlo, které vždy o půlnoci vzplane nahoře na dávno neobývaném a zpustlém hradě. Úderem jedné vše pomine, ale další den ve stejnou dobu vše začne nanovo.

Zprávy byly natolik vážné, že se hradečtí páni rozhodli je řešit, a jednoho dne do osamělé skalské usedlosti přijel jeden z hradeckých kanovníků. Nejprve se na všechno vyptal, a pak oznámil, že o půlnoci půjde na hrad. Nato odešel do zámecké kapličky a přál si, aby ho tam nikdo nerušil, odmítl i nabízenou večeři. Ve stanovenou hodinu odtud vyšel a vyzval správce i sládku aby ho doprovodili. Zároveň žádal, aby o tom nikomu jinému neříkali.

Točitá stezka, začínající za zámeckou zdí je dovedla ke starému hradu, v jehož věži hořelo světlo. Na nádvoří správce odemkl dávno nepoužívané zpuchřelé dveře vedoucí do světnice věže a odtud byl přístup do horního patra, a vážný kanovník tam odhodlaně vešel. Správce mu svítil malou svítilnou až nahoru, ale přede dveřmi horní místnosti zůstal stát. Dál šel kanovník sám, když se předtím požehnal křížem.

Správce zevnitř neslyšel ani hlásek a doba čekání se mu zdála nekonečná. Už si představoval to nejhorší, když se konečně dveře otevřely a kanovník vyšel ven živý a zdravý. Byl však na smrt bledý a jakoby sklíčený hlubokým zármutkem. Neřekl ani slovo a sestupoval dolů ze schodů, a potom i pěšinkou k zámečku tak rychle, že mu oba muži sotva stačili.

Kanovník až do svého odjezdu příští den brzy ráno nepromluvil, nedotkl se pozdní večeře, ani brzké snídaně, a odjel jen s lehkým pokývnutím na rozloučenou. Tajemství hradní věže odvezl s sebou a zřejmě si ho vzal i do hrobu, protože zanedlouho zemřel. Od té doby však byla na věži skalského hradu tma, už nikdy se neobjevily tajemné postavy v okolí zámečku, ani jeho nádvořím neprojely jako stíny tři kočáry tažené vraníky.

Vysvětlivky

- V pověsti je část popisovaných míst opravdu uvedena správně, a část bych řekl, že je buď zcela špatně, nebo nějak přizpůsobena. Mluvím hlavně o názvu hradu Skály. Hrad a osada pod hradem má své kořeny ve druhé polovině 14. století. První zmínka o hradu je z roku 1393 a jako zakladatel je uveden Matěj Salava z Lípy, který stál na straně husitů, zvláště v době, kdy se jim dařilo dobývat území a majetek katolíků, tedy v první polovině 15. století, než se pak vykutálený vesnický šlechtic dal po prohrané bitvě u Lipan na stranu krále Zikmunda, aby opět rozšířil své jmění (to známe v politice dodnes, kam vítr, tam plášť). Matěj Salava byl na konci 14. století totiž vlastníkem nedalekého Stárkova, vsi, která se rozprostírala v přilehlém údolí, a tak logicky vyplývá, že bylo zřejmě nutné zřídit i nějaký strážní hrad poblíž, odkud by bylo vidět široko daleko pro nutnost varování. K tomu účelu se hodily nedaleké skály, které dodnes tvoří hranu Teplických skal (dnes se skály s hradem Bischofstein nazývají Jiráskovy skály, neboť sem často chodíval Alois Jirásek a nechával se tu inspirovat k napsání románů Skaláci a Skály). Nelze ani vyloučit, že hrad a osadu z tohoto důvodu založil předchozí vlastník Stárkova, Rubín ze Žampachu (1353 - 1371), není o tom ale žádný písemný záznam. Ze stárkovské tvrze se tak správa vsi a hlavní pozorovací stanoviště přesunulo na nedaleký skalní hrad, a tvrz dolů pod hrad. Ze všech tří strážních hradů v Adršpašských a Teplických skalách byl tento postaven jako poslední, tedy až po Adršpašském hradu, a po hradu Střmen v Teplických skalách. Nutno ale podotknouti, že ve středověku nebyl jeho název Skály používán jako vlastní jméno (jak je tomu například dnes, včetně osady v podhradí), avšak proto, že byl postaven ve skalách, tak se mu říkalo prostě skalní hrad. První známé středověké pojmenování osady a hradu neslo jméno Katzenstein (Kočičí kámen). K tomu došlo až po husitských válkách roku 1454, a bylo to z důvodu, že se hrad dostal do vlastnictví pána jménem Kočka (Katze). Tento název vydržel až do roku 1666 (viz vysvětlivka k zámečku níže), kdy se změnil na Bischofstein (místními zkráceně zvaný dodnes Bišík). Předpokládám, že tento německý název pro osadu v podhradí, zámeček a samotnou zříceninu, se používal až do doby, než přišlo naše národní obrození, které se rozjelo ve druhé polovině 19. století a vrátilo zpět většinu názvů do jazyka českého. Důkazem toho jsou například romány Aloise Jiráska z roku 1875 Skaláci, a z roku 1886 Skály, jejichž děj se částečně odehrává právě na Bischofsteinu a v okolí, přičemž Jirásek už nepoužívá název německý, nýbrž český název hradu, Skály.
- Zmínka o dvou jezírkách pod hradem je pravdivá. Větší, rašelinové, se dnes podle tmavého zabarvení vody, nazývá Černé jezírko. Pod hrází směrem k zámečku se pak nachází druhé (bezejmenné), pravděpodobně vyrovnávací a odtokové, neboť je o něco níže a tipnul bych si, že bylo zbudováno dodatečně.
- Stejně tak je pravdivá zmínka o zdi kolem zámečku Bischofstein, a o vjezdové bráně skrz zeď, kudy dle pověsti projížděly kočáry tažené vraníky. Není vyloučeno, že v dřívějších dobách proti vjezdové bráně byla na protější straně ve zdi i druhá brána výjezdová, a stavba, která je tam dnes, byla postavena až později.
- Samotný zámeček s nádvořím, který je obehnán zídkou a je přímo pod skalami, na jejichž vrcholu je dnes zřícenina skalního hradu, byl vybudován na místě bývalé tvrze, která tu byla až do roku 1666. Poté byla tvrz přestavěna v malý letní zámeček pro královéhradeckého biskupa, jímž byl Matouš Ferdinand

Sobek z Bílinberka (1618 - 1675). Sobek byl nejdříve benediktinským mnichem v Broumovském klášteře, poté opatem u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském a v letech 1665 - 1668 biskupem královéhradeckým, přičemž Sobkovo jmenování za prvního královéhradeckého biskupa provedl papež Alexandr VII. dne 10. listopadu 1664, načež ho za biskupa dne 15. března 1665 vysvětil pražský arcibiskup Arnoš Vojtěch kardinál Harrach. Důvodem přestavby Bischofsteinské tvrze na zámek bylo právě to, že se Sobek stal vůbec prvním královéhradeckým biskupem, a k této poctě obdrželo místo nový název: Bischofstein (Biskupský kámen). Později byl zámek upraven na veřejnou restauraci s hospodářským dvorem a pivovarem, který fungoval až do druhé světové války.

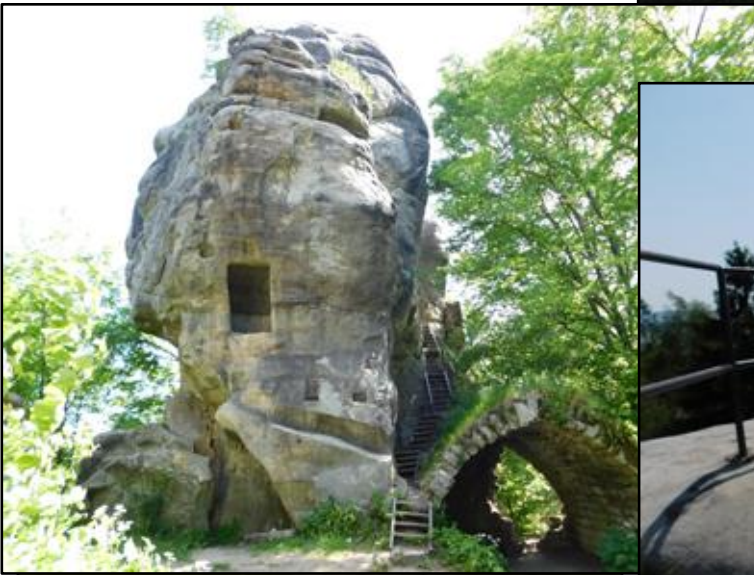
- Pověst vypráví, že mnich, který se vydal za světýlkem v nejvyšší místnosti hradu (691 m n/m, dnes je zde oplocená vyhlídka), tak učinil v době, kdy už se mu říkalo Bischofstein (tedy po roce 1666), a že hrad byl v té době již zpustlý (musel tedy zpustnout před rokem 1666). Podívejme se znovu do historie hradu a připomeňme si jeho vlastníky, kteří po časové stránce pověst potvrzují.
 - a/ 1393 Matěj Salava z Lípy
 - b/ Matěj Salava (syn)
 - c/ 1447 hrad pobořen slezským vojskem, stejně tak jako nedaleký hrad Střmen, když bylo slezské katolické vojsko povoláno, aby z broumovského pohraničí vyhnalo zbytky husitů
 - d/ 1454 po opravě hradu pán Kočka z Katzensteinu
 - e/ 1466 Hanuš z Varnsdorfu
 - f/ 1488 Zbyněk Buchovec z Buchova
 - g/ 1497 Jan Špetle z Janovic
 - h/ 1513 Bartoloměj Minstrberský, vnuk Jiřího z Poděbrad
 - i/ 1515 Jan Špetle z Janovic (koupil hrad zpět)
 - j/ 1516 Petr Adršpach z Dubé
 - k/ 1528 Zdeněk Lev z Rožmitálu
 - l/ 1533 Vojtěch z Pernštejna
 - g/ 1544 Bernard Žehušický z Nestajova, který dal ale přednost přestěhování zpět do Stárkova a nechal hrad zpustnout
 - h/ 1576 hrad v písemnostech uváděn už jako neobydlený, zakoupil rod Bohdaneckých z Hodkova, ale nechali jej pustnout dál
- V době, kdy kanovník z biskupství hradeckého přijel prověřit podivné události na hradě Bischofstein, tak je v pověsti uvedeno, že na zámečku byl správce a sládek, a že hrad již dávno nebyl obýván. To by znamenalo, že to bylo v době, kdy už se tam vařilo pivo, a pověst byla založena zřejmě na nějaké události z 18. století.
- Kapitula je název pro sbor kanovníků, čili jde o shromáždění členů kláštera nebo společenství kněží církve v čele s proboštem či děkanem.
- Kanovník (latinsky canonicus), je název pro duchovního, či kněze, který přísluší ke katedrále, chrámu, klášteru. Kanovník může být buď katedrální (kněz vykonávající slavnostní liturgické funkce v kostele), nebo řeholní (člen kněžského řádu). Označení kanovník se používalo tedy pro duchovní, kteří žili pod jednou střechou v určitém řádu, tak jako třeba mniši.

1 - Černé jezírko (horní) / 2 - bezejmenné jezírko (dolní, dnes zarostlý mokřad) /
 3 - zámek Bischofstein / 4 - hospodářská stavení / 5 - vstupní brána na dvůr
 záměčku / 6 - zřícenina hradu Bischofstein (Skály)

vpravo: Zámek Bischofstein
 vlevo: Černé jezírko

hrad Bischofstein (Skály)
- na mnoha místech jsou dodnes viditelné
vytesané prostupy pro místnosti a zapouštěcí
čtvercové výseky pro trámy

Milan Škoda (10. 02. 2023)

- průvodce Broumovskem <http://www.milan-skoda.cz/broumovsko.htm>

- facebook <https://www.facebook.com/milan.skoda.9862/>

zdroj: Broumovsko v pověstech v převyprávění od Evy Koudelkové

zdroj: Wikipedie

fotografie: Milan Škoda